

Kohti hiiletöntä liikennettä: ehdotus mekanismiksi

Aallon taloustieteen työryhmä:

Arttu Ahonen, Matti Liski, Oskari Nokso-Koivisto, Eero Nurmi ja Iivo Vehviläinen

15.9.2021

Aalto-yliopisto
Kauppakorkeakoulu

Kolme keskeistä kysymystä

1. Kuinka paljon tieliikenteen päästöjä pitää leikata?
2. Miten päästövähennystavoitteeseen päästään?
3. Kuinka tulonjakoon suhtaudutaan?

Kaksi tapaa ohjata

1. Valintojen suora ohjaaminen

Hallituksella valta määrätä sopeutumiskeinot

2. Markkinainstrumentti

Kuluttajalla valta valita sopeutumiskeinot

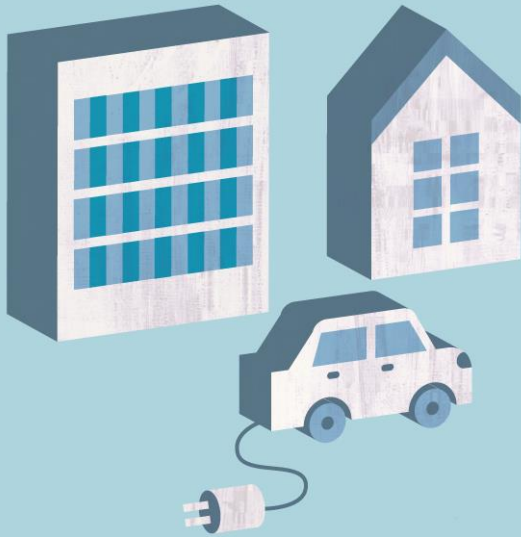
Markkinainstrumentti

Esimerkkejä kuluttajien sopeutumiskeinoista

- Ajosuoritteen vähentäminen
- Työn organisointi (esim. Etätyö, videoneuvottelut)
- Ajoneuvon vaihtaminen vähemmän kuluttavaan malliin
- Kulutavan vaihtaminen (esim. yksityisauto, juna, polkupyörä)
- Matkojen yhdistely ja ajoneuvojen käyttöasteiden nostaminen
- Työpaikan vaihtaminen
- Asuinpaikan vaihtaminen
- Vapaa-ajan aktiviteettien sopeuttaminen
- Käyttövoiman vaihtaminen (esim. fossiilinen polttoaine, biokaasu, sähkö)

Suora ohjaus

Esimerkki sopeutumis- keinosta

- Ajosuoritteiden vähentäminen
- Työn organisointi (esim. Etätyö, videoneuvottelut)
- Ajoneuvon vaihtaminen vähemmän kuluttavaan malliin
- Kulutuksen vaihtaminen (esim. yksityisauto, juna, polkupyörä)
- Matkojen yhdistely ja ajoneuvojen käyttöasteiden nostaminen
- Työpaikan vaihtaminen
- Asuinpaikan vaihtaminen
- Vapaa-ajan aktiviteettien sopeuttaminen
- **Käyttövoiman vaihtaminen (esim. fossiilinen polttoaine, biokaasu, sähkö)**

Miten päästövähennystavoitteeseen päästään?

Ehdotus mekanismiksi

Luodaan polttoaineen myyntilupajärjestelmä, jossa polttoaineen jakelijan on ostettava valtiolta jokaista myytävää polttoainelitraa varten polttoaineen hiilisisältöön sidottu myyntilupa.

Miten polttoaineen myyntilupajärjestelmä toimii?

Valtio myy myyntilupia polttoaineiden jakelijoille säännöllisesti järjestämässään huutokaupoissa

- Lupien jatkuva saatavuus on tärkeää
- Luvat ovat voimassa määräajan
- Jakelijat voivat käydä myyntiluvilla jälkikauppaa
- Hinnanvaihtelun taloudelle aiheuttamaa epävarmuutta voidaan hallita hintakaton ja –lattian avulla

Huutokaupattavien myyntilupien määrä laskee ajan kuluessa ja puolittuu vuoteen 2030 mennessä

Miksi polttoaineen myyntilupajärjestelmä?

1. Kustannustehokas

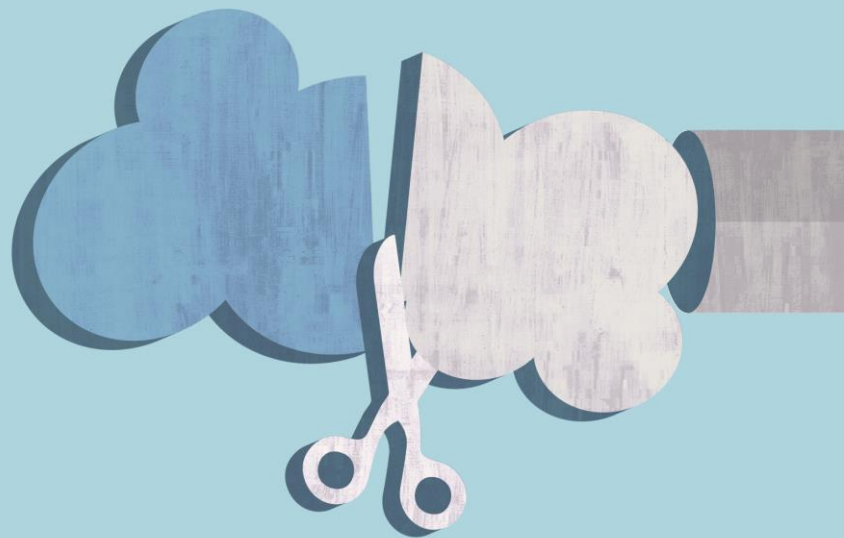
- Asettaa hinnan ongelman aiheuttavalle panokselle eli fossiiliselle polttoaineelle, josta tieliikenteen CO₂-päästöt aiheutuvat

2. Varmistaa tavoitteen saavuttamisen

- Myyntilupien määrä asetetaan halutulle tasolle, joka vastaa päästötavoitetta

3. Antaa kuluttajille ja yrityksille mahdollisimman laajat mahdollisuudet sopeutua muutoksiin

4. Käytännöllinen toteuttaa

Kolme keskeistä kysymystä

1. Kuinka paljon tieliikenteen päästöjä pitää leikata?
2. Miten päästövähennystavoitteeseen päästään?
3. **Kuinka tulonjakoon suhtaudutaan?**

Empiirisen työn aineistot

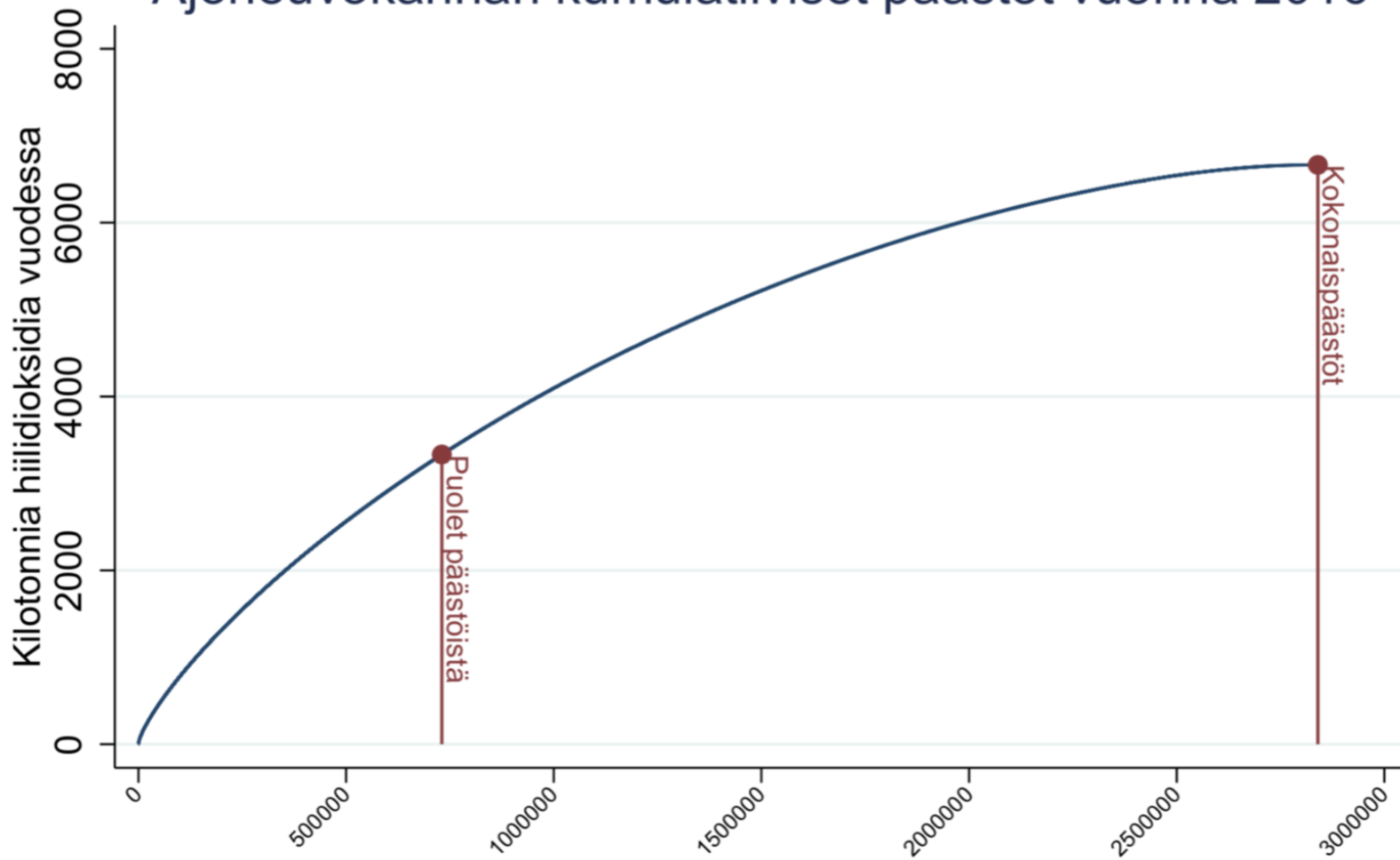
Tilastokeskuksen yksilöaineisto (kaikki Suomessa asuvat)

- Käytettävissä olevat rahatulot
- Asuntokunnan kokoonpano
- Asuinpaikka - maaseutu-kaupunki –luokitus (7 tasoa)
- Työmatka

AVERO autoaineisto (Trafi+vero, yksityiskäytössä olevat autot)

- Ajoneuvon tyyppi
- Co2 päästöt (g/km)
- Ajokilometrit (vuonna 2016)

Ajoneuvokannan kumulatiiviset päästöt vuonna 2016

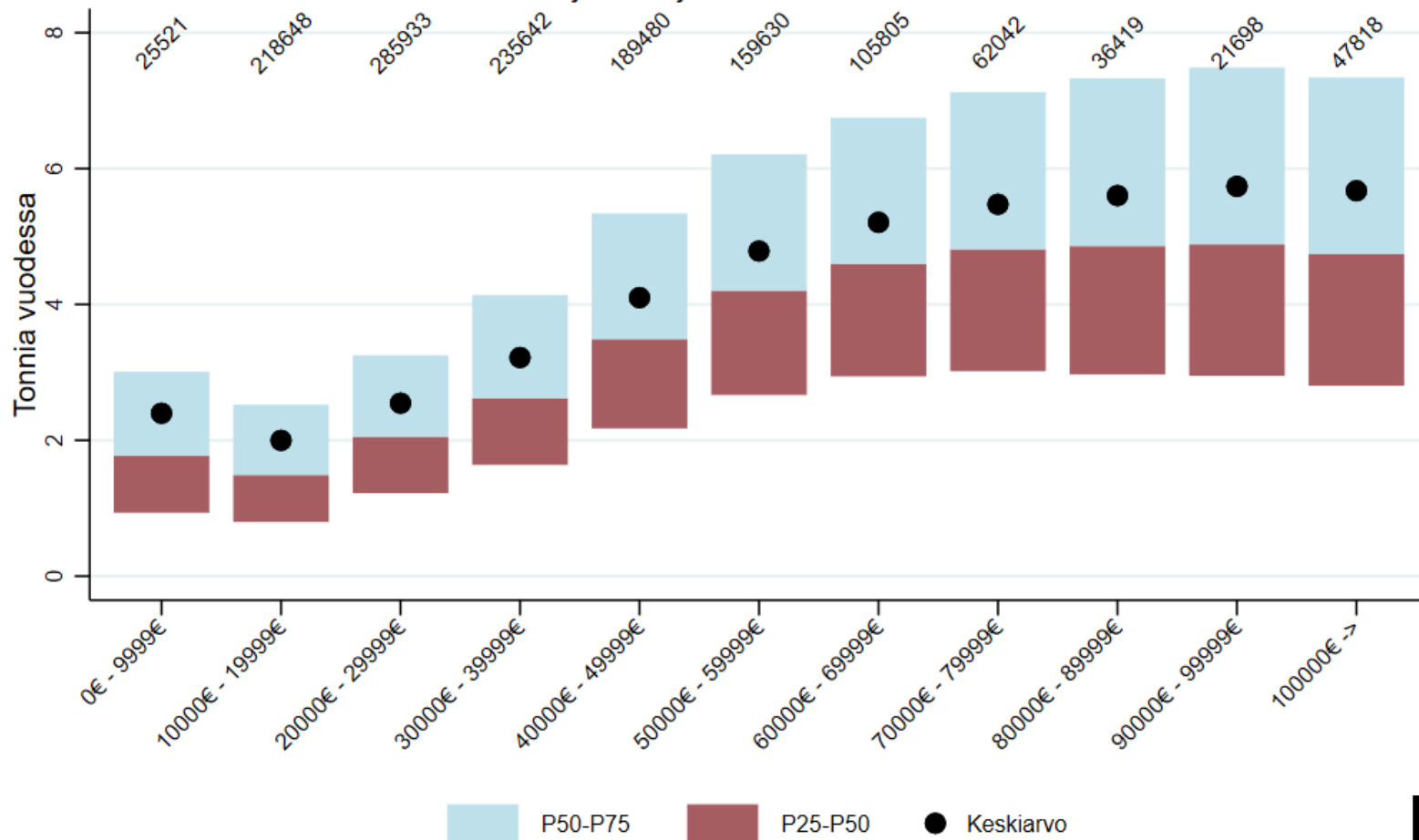

Ajoneuvoja, järjestetty päästöjen mukaan suurimmasta pienimpään

Ajoneuvon päästöt = ajokilometrit kerrottuna kesikilutuksella

Asuntokunnan CO₂-päästöt ajamisesta tulojen mukaan

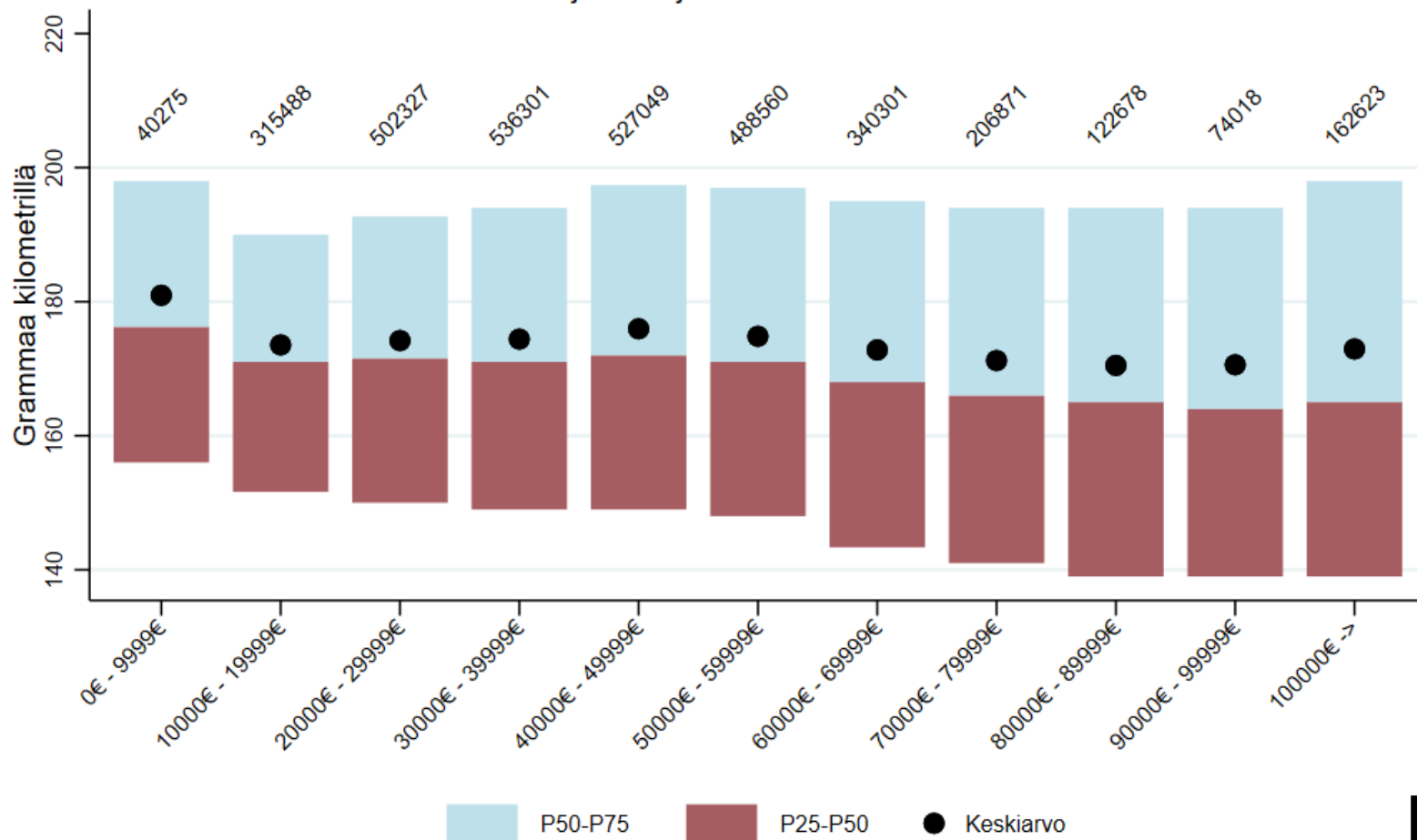
Vain ajoneuvoja omistavat asuntokunnat

Kategoriat SYKE:n aluetypologian mukaisesta maaseutu-kaupunkiluokituksesta.
Numerot pylväiden yllä kertovat havaintojen lukumäärän.

Ajoneuvon CO₂-päästävyys omistajan asuntokunnan tulojen mukaan

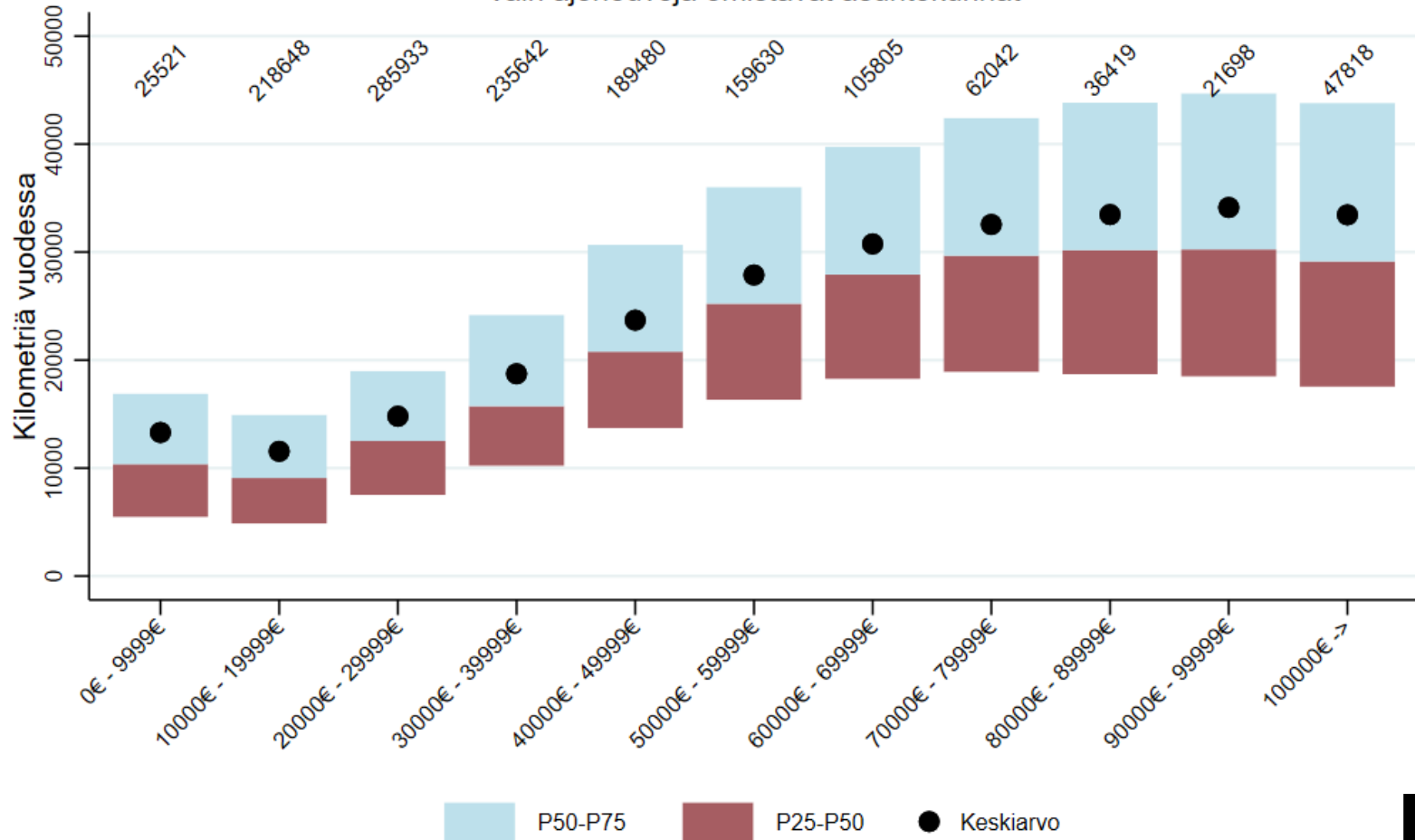
Vain ajoneuvoja omistavat asuntokunnat

Kategoriat SYKE:n aluetypologian mukaisesta maaseutu-kaupunkiluokituksesta.
Numerot pylväiden yllä kertovat havaintojen lukumäärän.

Asuntokunnan ajokilometrit tulojen mukaan

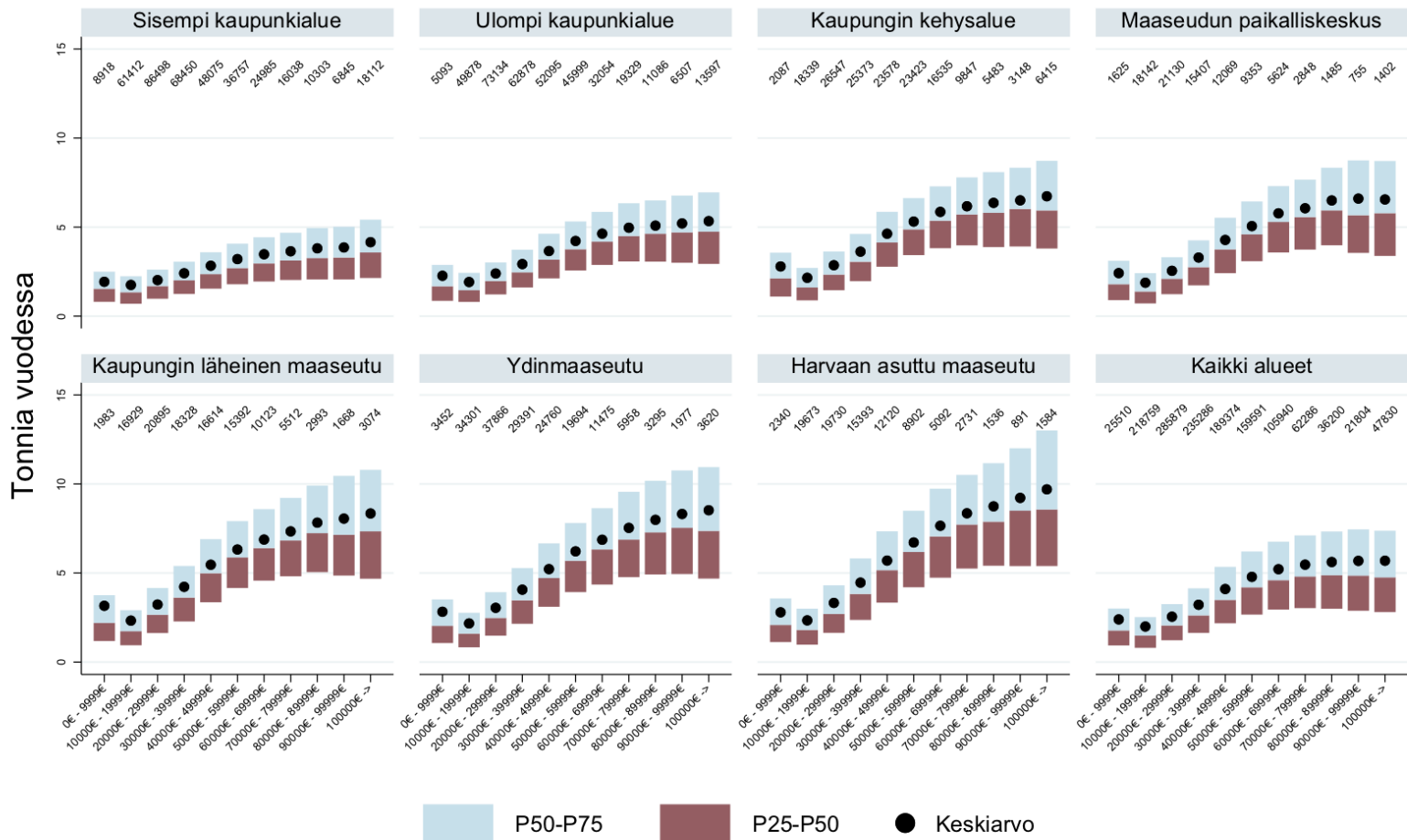
Vain ajoneuvoja omistavat asuntokunnat

Kategoriat SYKE:n aluetypologian mukaisesta maaseutu-kaupunkiluokituksesta.
Numerot pylväiden yllä kertovat havaintojen lukumäärän.

Asuntokunnan CO2-päästöt ajamisesta tulojen mukaan

Koko Suomi, Vain ajoneuvoja omistavat asuntokunnat

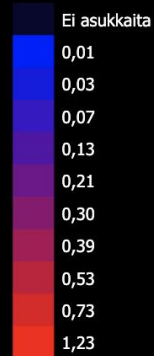

Kategoriat SYKE:n aluetypologian mukaisesta maaseutu-kaupunkiluokituksesta. Numerot pylväiden yllä kertovat havaintojen lukumäärän.

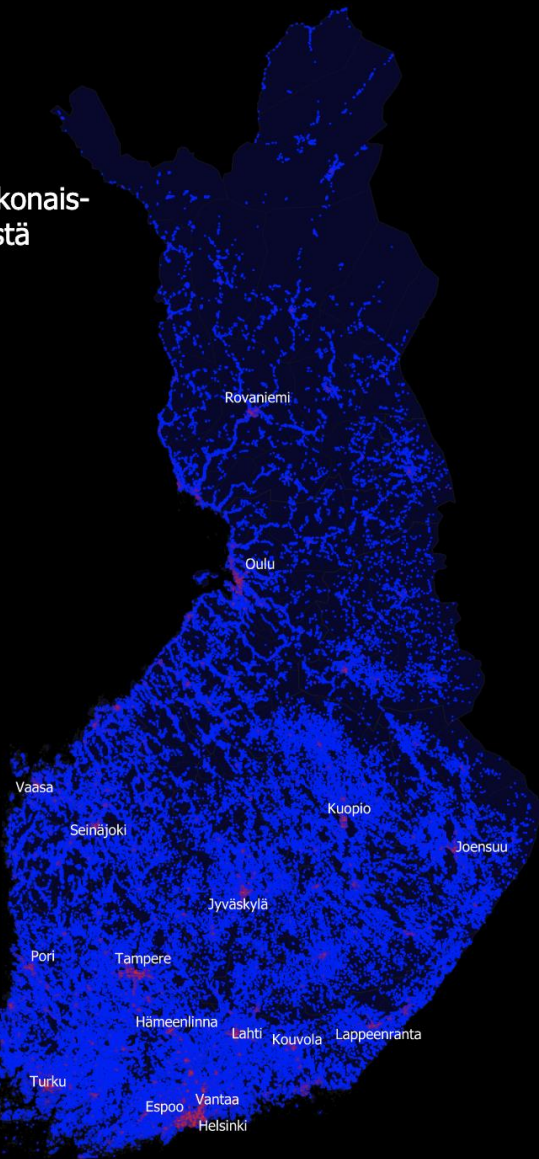

Neliökilometrin asukkaiden osuus yksityisautoilun kokonais- hiilidioksidipäästöistä

‰ (yläraajat)

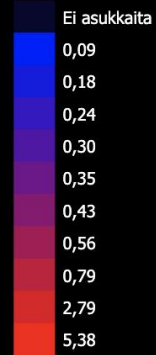
Huom! Tietosuojan
turvaamiseksi alle 5
henkilön asuttamille
alueille laskettu
lähialueiden kanssa
yhteinen keskiarvo.

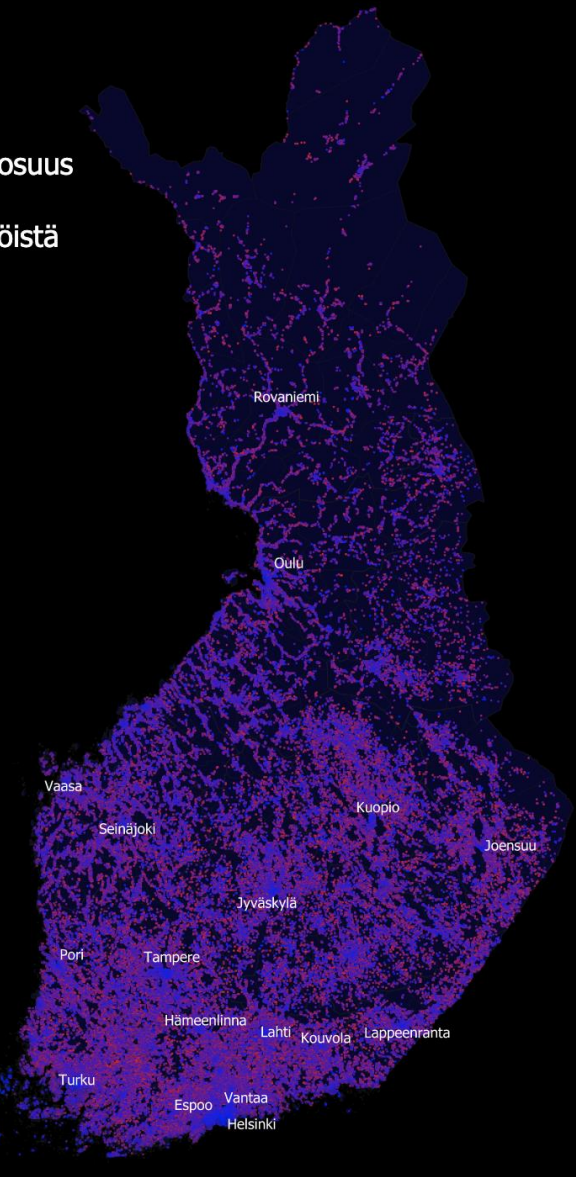

Neliökilometrin asukkaan keskimääräinen osuus yksityisautoilun hiilidioksidipäästöistä

%/1k (ylärajat)

Huom! Tietosuojan
turvaamiseksi alle 5
henkilön asuttamille
alueille laskettu
lähialueiden kanssa
yhteinen keskiarvo.

EU, valtio ja kunnat

Alemman tason toimijan on tärkeä ymmärtää ylempien tasojen sääntelyn vaikutukset ja rakentaa omat toimenpiteensä niin, että *yhteisvaikutus* on toivottu.

Eri tasojen toimenpiteiden yhteisvaikutukset eivät useinkaan ole itsestään selviä.

Ratkaisuja ei tehdä aina yhden tavoitteen näkökulmasta.

Liikennejärjestelmän tehostamisella kohti liikenteen päästövähennystavoitteita

Johanna Mäkinen, johanna.m.makinen@tuni.fi

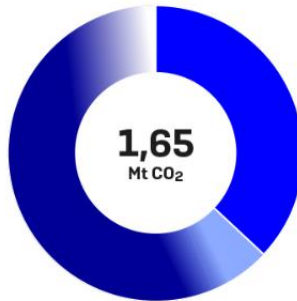
Liikenteen tutkimuskeskus Verne, Tampereen yliopisto

Kuntamarkkinat 15.9.2021

Tavoite: Liikenteen päästöt -50 % vuoteen 2030 mennessä

Fossiilittoman liikenteen tietkartta – keinot tieliikenteen päästöjen vähentämiseksi

- Muut mahdolliset toimet**
  - EU-tason toimet, liikenteen päästökauppa, ajoneuvokilometreihin ja tieluokkiin perustuva liikenneveromalli
- Potentiaalisten keinojen ja muiden yhteisissä päätettävien toimenpiteiden toteutuminen vaikuttaa siihen, tarvitaanko vielä lisää toimia.**
- Erilaiset päästövähennyspotentiaalit**
  - Etätyö
  - Yhdistettyjen kuljetusten edistäminen
  - Liikenteen uudet palvelut
  - Jakeluvelvoitteen nostaminen
- Muissa yhteisissä päätettävät toimenpiteet**
  - Ruuhkamaksut (kaupungit)
  - Liikenteen verotuksen muuttaminen
  - Liikennejärjestelmän tehostaminen (Liikenne 12)

Lähde: Fossiilittoman liikenteen tietkartta

■ Erilaiset tuet ja kannustimet 0,62 Mt CO₂

Fossiilisten polttoaineiden korvaaminen 0,18 Mt

- Biokaasun sisällyttäminen jakeluvelvoitteeseen
- Jakeluinfratuki julkisille lataus- ja tankkausasemille
- Latausinfratuki taloyhtiöille ja työpaikoille
- Huoltoasemien latauspisteet
- Latauspalveluiden yhteiskäyttö ja roaming

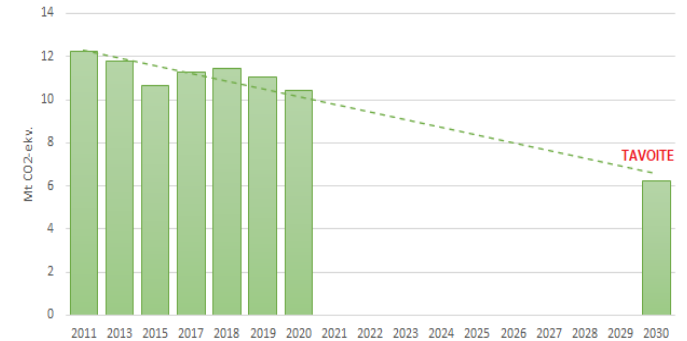
Autokannan uudistaminen 0,16 Mt

- Autovalmistajia koskevan sitovan CO₂-raja-arvon päivittäminen
- Täyssähköautojen hankintatuki
- Pakettiautojen hankintatuki
- Raskaan kaluston hankintatuki
- Romutuspalkkiokampanjat
- Konversioet etanoli- ja kaasuautoille
- Julkisen sektorin puhtaat ajoneuvohankinnat
- Puhtaiden ajoneuvojen tutkimus

Liikennejärjestelmän tehostaminen 0,28 Mt

- Liikennejärjestelmäsunnitelmat (Liikenne 12, kaupungit)
- Kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelma
- Joukkoliikennetuet
- Liikkumisen ohjauksen tuki
- Suuret ajoneuvot tiekuljetuksissa
- Logistiikan digitalisaatio
- Tiestön kunto

Kotimaan liikenteen päästöt (Mt CO₂)

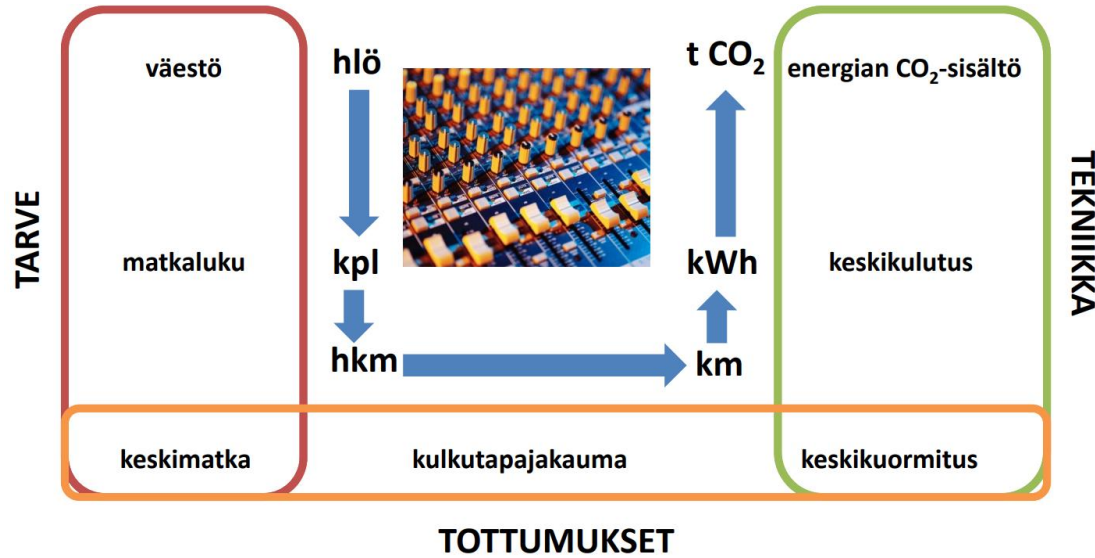

Oletettu, että olemassa olevilla toimilla saavutetaan n. 3,1 Mt CO₂ päästövähennelmä. Uusilla toimenpiteillä tulisi kattaa vielä n. 1,65 Mt CO₂ päästövähennelmä vuoteen 2030 mennessä.

Fossiilittoman liikenteen tietkartta – keinot tieliikenteen päästöjen vähentämiseksi (Kuva: LVM)

Kunnallisilla toimijoilla mahdollisuus vaikuttaa päästöihin erityisesti liikennejärjestelmän kautta

Henkilöliikenteen päästöjen muodostuminen ja vaikutusmahdollisuudet

Liimatainen et al. 2015. Tarve, tottumukset, tekniikka ja talous – ilmastonmuutoksen hillinnän toimenpiteet liikenteessä. Ilmastopaneeli.

Liikennejärjestelmän tehostamistoimet Fossiilittoman liikenteen tiekartassa (henkilöliikenne)

- ▶ Kaupunkiseutujen liikennejärjestelmätoimet
  - ▶ Kävelyn ja pyöräilyn edistämistoimet
  - ▶ Joukkoliikenteen edistämistoimet
  - ▶ Henkilöautoiluun vaikuttavat toimet
  - ▶ Liikkumisen ohjaus
- ▶ Valtion joukkoliikennetuet
- ▶ Kävelyn ja pyöräilyn investointiohjelma
- ▶ Liikkumisen ohjaus
- ▶ Ruuhkamaksut

Joukkoliikenteen kulkutapaosuuden kasvattaminen

Pyöräilyn kulkutapaosuuden kasvattaminen

Kävelyn kulkutapaosuuden kasvattaminen

Henkilöauton kulkutapaosuuden vähentäminen

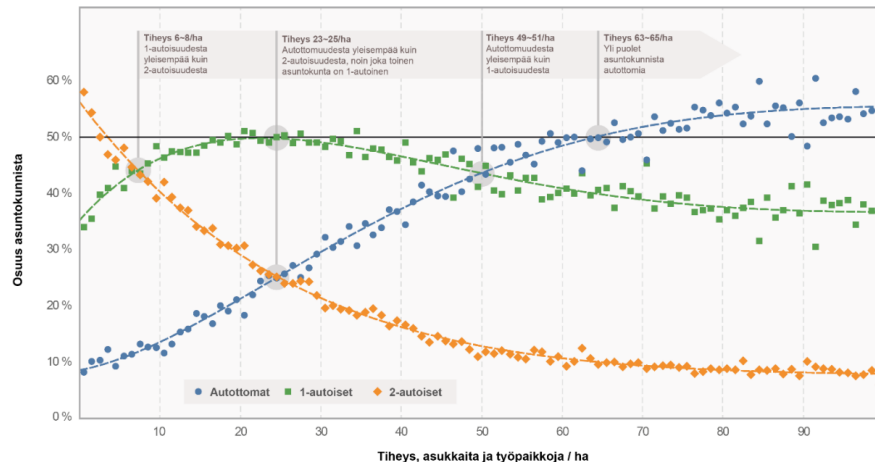
Keskimatkan lyhentäminen

Valtioneuvosto 2021. Fossiilittoman liikenteen tiekartta.

Tiivis, sekoittunut yhdyskuntarakenne kestävän liikkumisen mahdollistajana

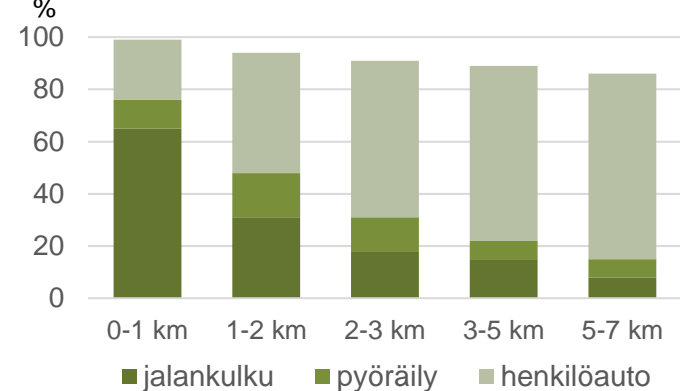
- ▶ Mahdollistaa lyhyet keskimatkat toimintojen välillä
- ▶ Kävely ja pyöräily kilpailukykyisiä lyhyillä matkoilla
- ▶ Edellytys kannattavalle korkean palvelutason joukkoliikenteelle

Asutuskuntien autonomistus tiheysluokittain 2015

Helminen et al. 2019. Kaupunkiseutujen kestävä yhdyskuntarakenne – tunnista, priorisoi, toteuta!

Kulutuspaosuudet (%) matkan pituuden mukaan

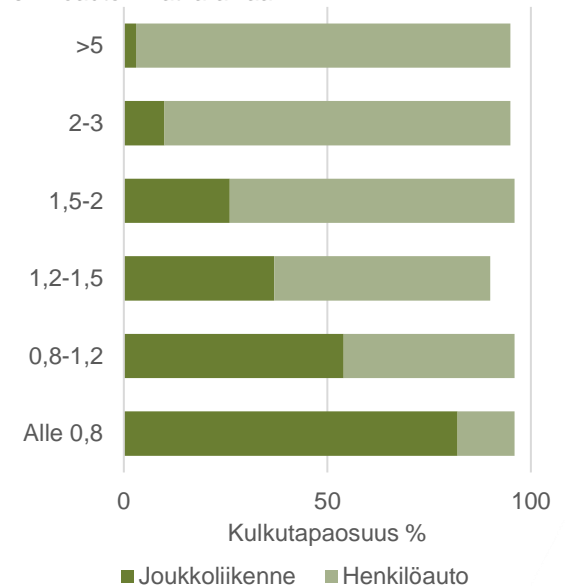
Liikennevirasto 2018. Henkilöliikennetutkimus 2016.

Nopea, vaivaton ja edullinen joukkoliikenne

- ▶ Nopea joukkoliikenne
  - ▶ Runkolinjat, joukkoliikenne-etuudet, tiheä vuoroväli, raideliikenne, avorahastus
- ▶ Edullinen joukkoliikenne
  - ▶ Maksualennukset ja kampanjat
- ▶ Sujuvat matkaketjut
  - ▶ Liityntäpysäköinti, yhteen toimivat lippu- ja maksujärjestelmät
- ▶ Liikkumispalvelut ja kutsupalvelut
  - ▶ Haja-asutusalueilla kutsupalvelut, lakisääteisten kuljetusten avaaminen itsemaksaville asiakkaille

Joukkoliikenteen ja henkilöauton matka-aikasuhteen vaikutus kulkutavan valintaan 10-20 km pituisilla matkoilla

Joukkoliikenteen matka-ajan suhde henkilöauton matka-aikaan

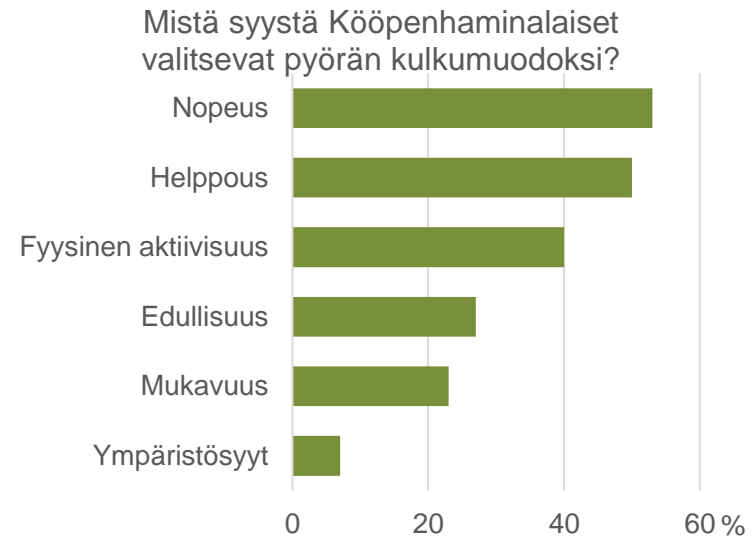

Liikennevirasto 2018. Henkilöliikennetutkimus 2016

Turvalliset ja saumattomat kävely- ja pyöräily-yhteydet

- ▶ Laadukkaat kävely- ja pyöräilyväylät
- ▶ Liikennevaloetuuudet, risteysjärjestelyt
- ▶ Pyöräpysäköinti, pyörien liityntäpysäköinti
- ▶ Kaupunkipyörät
- ▶ Talvikunnossapito

City of Copenhagen. 2017. Copenhagen, city of cyclists. The bicycle account 2016.

25

Henkilöauton liikennesuoritteiden vähentäminen

- ▶ Henkilöautoille varatun tilan vapauttaminen muille kulkumuodoille tai toiminnoille
  - ▶ Kävelykeskustat, autottomat kadut
- ▶ Pysäköintipolitiikka
  - ▶ Pysäköinnin miniminormien poisto, pysäköintimaksujen korotus, keskitetty pysäköinti
- ▶ Ruuhkamaksut
- ▶ Yhteiskäyttöautot ja kimppekyydit
  - ▶ Kunnan autot asukkaille ilta-aikaan, pysäköintimaksujen alennukset, HOV-kaistat

Kulkutapaosuudet eri matkatyypeillä henkilöillä, joilla asuinpysäköinti on alle 50 m etäisyydellä ja henkilöillä, joilla asuinpysäköinti on yli 50 m etäisyydellä (Christiansen et al. 2017).

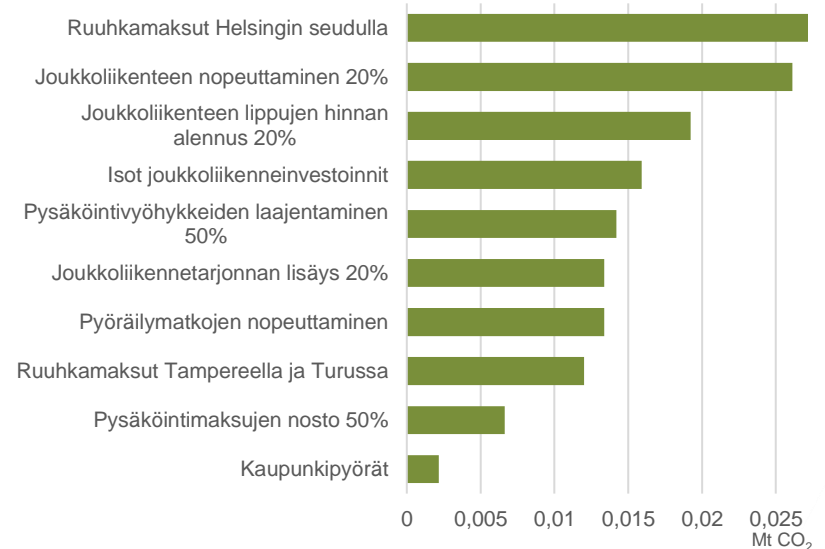

Christiansen et al. 2017. Household parking facilities: relationship to travel behaviour and car ownership. World Conference on Transport Research – WCTR 2016 Shanghai.

Toimenpiteiden vaikuttavuus

- ▶ Korkean palvelutason joukkoliikenne välttämätön, jos halutaan vähentää henkilöautojen liikennesuoritetta (=saavuttaa päästövähennystavoitteet)
  - ▶ Haja-asutusalueilla kutsupalvelut, lakisääteisten kuljetusten avaaminen itsemaksaville asiakkaille
- ▶ Samanaikaisesti henkilöautoliikenteen etuuksien vähentäminen
- ▶ Tiivis ja sekoittunut yhdyskuntarakenne vähentää riippuvuutta yksityisautoilusta!

Kaupunkiseutujen liikennejärjestelmätöimien vaikuttavuus, yht. 0,11 Mt CO₂ ilman ruuhkamaksuja, ruuhkamaksujen kanssa 0,17 Mt CO₂

Valtioneuvosto 2021. Fossiilittoman liikenteen tiekartta.

Kestävä liikennejärjestelmä: kohti triplanollavisiota 2045

▶ 0 liikenteessä kuollutta

(Kansallinen liikenneturvallisuussuunnitelma, LVM 2000)

▶ 0 päästöt

(Energia- ja ilmastostrategia, TEM 2016)

▶ 0 liikenteellisesti rajoitettua ihmistä tai yritystä

(Liikenneköyhyys Suomessa – näkökulmia liikkumisen sosiaaliseen kestävyYTEEN, Liikenteen tutkimuskeskus Verne, Tampereen yliopisto 2018)

Liikennejärjestelmän kehittäminen edistää näitä kaikkia tavoitteita!

Kiitos!

www.hiilineutraalisuomi.fi
<https://research.tuni.fi/verne/>

johanna.m.makinen@tuni.fi

